

Možnosti listinných poměrných volebních systémů

Příklad matematického modelování výsledků voleb 2013 v ČR při různém nastavení volebního systému

Limity

- Nelze tvrdit, že pokud by se změnil systém popsaným způsobem (např. zvýšil se počet obvodů na 18), volby by reálně dopadly tak, jako ve výpočtu
- Voliči i strany se při změně pravidel mohou (či budou) chovat jinak → volič X hlasoval ve Středočeském kraji pro TOP09, protože chtěl dát hlas M. Kalouskovi; pokud by byl Středočeský kraj rozdělen na dva obvody, Kalousek by byl možná v čele kandidátní listiny TOP09 v obvodu, kde volič X nehlasuje
- Čím větší změna proti existujícímu stavu, tím je pravděpodobnější, že by se výsledek lišil od reálného

Vysvětlivky

- Ztráta proti současnému stavu – $x = - 1$ mandát, $Y = - 5$ mandátů
- Zisk proti současnému stavu – $+ = + 1$ mandát, $V = + 5$ mandátů, $W = + 10$ mandátů
- Příklady:
 - xxx – ve výpočtu měla strana o 3 mandáty méně než reálně → daná pravidla jsou pro stranu s touto pozicí méně výhodná než současná
 - Yxx – ve výpočtu měla strana o 7 mandátů méně než reálně → daná pravidla jsou pro stranu s touto pozicí výrazně méně výhodná než současná
 - ++ – ve výpočtu měla strana o 2 mandáty více než reálně → daná pravidla by mírně zvýhodnila stranu s touto pozicí proti současným
 - V+++ – ve výpočtu měla strana o 8 mandátů více než reálně → daná pravidla by výrazně zvýhodnila stranu s touto pozicí proti současným
 - W++ – ve výpočtu měla strana o 12 mandátů více než reálně → daná pravidla by byla pro stranu s touto pozicí ještě výhodnější

Připomenutí (zisky stran v roce 2013)

- ČSSD – 20,45 % - nejsilnější strana, ale nemá výrazný náskok
- ANO 2011 – 18,65 % - druhá „velká“ strana ve výpočtu
- KSČM – 14,91 % - středně velký subjekt
- TOP 09 – 11,99 % - středně velký subjekt, o něco bližší malým
- ODS – 7,72 % - malá strana
- Úsvit – 6,88 % - malá strana
- KDU-ČSL – 6,78 % - malá strana, méně homogenní podpora

Pozn.: Strany jsou charakterizovány dle jejich „role“ ve výpočtu, necharakterizuje se tím jejich dlouhodobá pozice v systému ani se nepředjímá jejich budoucnost.

Změny přepočtu hlasů na mandáty I. (kvóty)

- Hare
 - ČSSD **xxx** ANO **xxxx**
 - KSČM **+** TOP **+** ODS **++** Úsvit **++** KDU-ČSL **+**
- Hagenbach-Bischoff
 - ČSSD **xx** ANO **xxx**
 - KSČM **++** TOP **+** ODS **+** Úsvit **+**
- Imperiali
 - ČSSD **x** ANO **xxx** ODS **x**
 - KSČM **+++** TOP **+** KDU-ČSL **+**

Změny přepočtu hlasů na mandáty II. (dělitele)

- Dánský

ČSSD **xxxx**, ANO **Y** / KSČM **+** ODS **++** Úsvit **+++** KDU-ČSL **+++**

- Sainte-Laguë

ČSSD **xx** ANO **Yx** / TOP **+** ODS **++** Úsvit **+++** KDU-ČSL **++**

- modifikovaný Sainte-Laguë

ČSSD **x** ANO **Yx** / TOP **+++** ODS **+** Úsvit **++** KDU-ČSL **+**

- Český D'Hondt

- ČSSD **+++++** ANO **+++** KSČM **+++++** TOP **+**

- ODS **xxxx** Úsvit **Y** KDU-ČSL **xxx**

- Imperiali

- ČSSD **V+++++** ANO **V** KSČM **V** TOP **+**

- ODS **Yx** Úsvit **Yxxx** KDU-ČSL **Y**

Přepočty hlasů na mandáty dle výhodnosti pro větší strany

Pořadí platí v dané situaci u 14 obvodů

1. Dělitel Imperiali
2. Český D'Hondt
3. D'Hondt
4. Kvóta Imperiali
5. Hagenbach-Bischoffova kvóta
6. Modifikovaný Sainte-Laguë
7. Hareova kvóta

V jiné situaci se může lišit

8. Dělitel Sainte-Laguë
9. Dánský dělitel

Pozn.: ve výpočtu pro rok 2010 vyšla Hareova kvóta méně výhodná pro velké strany jako dělitel Sainte-Laguë

Přepočty při existenci 1 celostátního obvodu

- S klesajícím počtem obvodů a jejich rostoucí velikostí se zmenšují rozdíly ve vlivu přepočtů (a vice versa)
- Dělitel Imperiali
 - ČSSD **xx** ANO **xxx**
 - KSČM **+** TOP **+** ODS **+** Úsvit **+** KDU-ČSL **+**
- Všechny ostatní přepočty
 - ČSSD **xxx** ANO **xxxx**
 - KSČM **+** TOP **+** ODS **++** Úsvit **++** KDU-ČSL **+**
- Dánský dělitel
 - ČSSD **xxx** ANO **Y**
 - KSČM **+** TOP **+** ODS **++** Úsvit **++** KDU-ČSL **++**

Vliv velikosti obvodů (větší obvody než dnes)

- 1 obvod
 - ČSSD **xxx** ANO **xxxx**
 - KSČM **+** TOP **+** ODS **++** Úsvit **++** KDU-ČSL **+**
- 8 obvodů (90. léta)
 - ČSSD **x** ANO **xx** KDU-ČSL **x** / KSČM **++** ODS **+** Úsvit **+**
- 8 obvodů (NUTS 2)
 - ANO **xx** ODS **x** / KSČM **+** TOP **+** Úsvit **+**
- 12 obvodů (KV + PL a ÚL + LIB)
 - ČSSD **xx** ANO **x** / KSČM **+** ODS **+** Úsvit **+**

Vliv velikosti obvodů (menší obvody než dnes)

- 18 obvodů (4 největší dělené na 2)
 - ČSSD ++ KSČM + TOP +++
 - ANO x ODS xx Úsvit x KDU-ČSL xx
 - 25 (větší dělené na 2 – 3)
 - ČSSD ++ ANO +++++ KSČM V+
 - ODS Y Úsvit xxxx KDU-ČSL xxx
 - 35 (model reformy Opoziční smlouvy)
 - ČSSD W ANO V+ KSČM V TOP +
 - ODS Yx Úsvit YY (byli by pouze 4) KDU-ČSL Yx
- KDU-ČSL s klesající velikostí obvodů ztrácí méně než Úsvit

Zrušení klausule

- Pozor – hůře odhadnutelný efekt, voliči by nebyli demotivováni při hlasování pro malé strany
- Absence klausule
 - ČSSD x TOP x ODS x Úsvit x
 - SZ ++ Piráti + Svob. +
- 5 %, uplatněná pouze na obvod
 - Úsvit x KDU-ČSL x
 - SZ ++

Pozn.: V roce 2010 by KDU-ČSL i SPOZ měli 5 mandátů při absenci klausule, při 5 % na úrovni obvod by KDU zůstalo 5 a SPOZ klesl na 2.

Druhá úroveň přidělování

- 30 kompenzačních mandátů
 - ČSSD **xxx** ANO **xxxx**
 - KSČM **+** TOP **+** ODS **++** Úsvit **++** KDU-ČSL **+** (jako 1 obvod)
- 10 kompenzačních mandátů
 - ČSSD **xx** ANO **xxx**
 - KSČM **+** TOP **+** ODS **+** Úsvit **+** KDU-ČSL **+**
- 30 kompenzačních mandátů, přístup mají strany se ziskem nad 10 %
 - ČSSD **++** KSČM **V** TOP **++++**
 - ODS **xxxx** Úsvit **xxxx** KDU-ČSL **xxx**

Historie

- Volební systém 90. let (Hagenbach-Bischoff, 8 obvodů)
 - ČSSD **xxx** ANO **xxxx**
 - KSČM **+** TOP **++** ODS **++** Úsvit **+** KDU-ČSL **+**
- Opoziční smlouva (český D'Hondt, 35 obvodů)
 - ČSSD **WV+** ANO **WV** KSČM **V++++**
 - TOP **xx** ODS **YYxx** (4) Úsvit **YYxxxx** (0) KDU-ČSL **YYx** (3)

Poslední poznámka

- Středně velké strany ve výpočtech obvykle těžší z jakékoliv změny (změny ve prospěch velkých stran oslabují malé, ale část získají i střední, změny ve prospěch malých stran se pozitivně dotýkají i středních);
- Je současný volební systém celkově špatný pro středně velké strany?

Není

- Pozice středně velkých stran v modelových výpočtech je dána jejich malým odstupem od velkých stran
- V modelových výpočtech v roce 2006 KSČM (12,81 %) ztrácela ve všech případech výpočtů výhodných pro velké strany; u výpočtů výhodných pro malé strany ztrácela ve třetině případů 1 mandát (ve třetině zůstal výsledek nezměněn a ve třetině získala 1 mandát)
- Důvodem byl velký odstup dvojice nejsilnějších stran (ODS – 35,38 %, ČSSD – 32,32 %)